

UPPSALA
UNIVERSITET

UFV 2008/556

Program för kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet

Fastställt av konsistoriet 2008-04-22

Innehållsförteckning

Förord	4
Inledning	5
Utgångspunkter för kvalitetsarbetet	5
Mål för kvalitetsarbetet	6
Strategier för att uppnå målen för kvalitetsarbetet	6
Ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet	7
Universitetsgemensamma funktioner för kvalitetsarbetet	8
Uppföljning av program för kvalitetsarbetet	8
Bilaga 1. Ett urval av program och regler vid Uppsala universitet	9
Bilaga 2. Begrepp inom området kvalitetsbedömningar	10
Bilaga 3. Kvalitetsgrupper/kommittéer från 1993 och framåt	11

Förord

Uppsala universitet bedriver ett aktivt kvalitetsarbete. Program för kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet ska bidra till att universitetet når sina mål och är en utgångspunkt för att redovisa kvalitetsarbetet till statsmakterna och det omgivande samhället.

Uppsala universitets program för kvalitetsarbete är fastställt av konsistoriet. Programmet har utarbetats av universitetets kvalitetskommitté med stöd av enheten för kvalitet och utvärdering vid universitetsförvaltningen. Kvalitetskommittén utgörs av lärare, studenter och doktorander från de tre vetenskapsområdena och den utbildningsvetenskapliga fakulteten. Programmet har på olika sätt förankrats inom universitetet, bland annat genom en remiss till områdesnämnder, utbildningsvetenskaplig fakultetsnämnd, universitetsförvaltningen, universitetsbiblioteket och studentkårerna.

Det är min förhoppning att föreliggande program ska utgöra ett gott stöd för kvalitetsarbetet inom universitetets verksamheter.

Uppsala i april 2008

Anders Hallberg
Rektor

Inledning

I *Mål och strategier* för Uppsala universitet beskrivs de övergripande målen för universitetets verksamhet. Av dessa framgår att universitetet ska vara ett framstående forskningsuniversitet med förstklassig utbildning och med mångfacetterade kontaktytor mot det omgivande samhället. Förutom nämnda Mål och strategier finns särskilda måldokument för olika delområden (se bilaga 1). Ett utvecklat kvalitetsarbete ska bidra till att dessa mål uppnås.

Föreliggande program för kvalitetsarbetet är ett policyprogram som ger riktning och struktur för universitetets systematiska kvalitetsarbete, dvs. *kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling*, inom utbildning, forskning och samverkan (se bilaga 2 för en begreppsanalys). I programmet tydliggörs mål och strategier samt ansvar för kvalitetsarbetet. Syftet är att stimulera kvalitetsarbetet och att bidra till ett kontinuerligt utvecklingsarbete inom hela universitetet samt att säkerställa att det sker på ett sådant sätt att åtgärder kan vidtas i de fall kvalitetsproblem förekommer.

Programmet för kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet ersätter kvalitetsutvecklingsprogrammet från 2002 och kompletteras med tidsbegränsade åtgärdsprogram.

Utgångspunkter för kvalitetsarbetet

Kvalitetsarbetet ska tillgodose både universitetets inre kvalitetskrav och de yttre redovisningskrav som anges av statsmakterna och andra intressenter.

Kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet utgör en integrerad del av verksamheten och sker huvudsakligen inom ramen för universitetets kärnverksamheter, dvs. forskning och utbildning samt samverkan. Kvalitetsarbetet stöds vidare av en gemensam infrastruktur vars syfte är att underlätta, komplettera, synliggöra och samordna universitetets kvalitetsarbete. Även inom dessa stödfunktioner bedrivs ett löpande kvalitetsarbete.

Kvalitetsarbetet utgår ifrån de etablerade akademiska värden och arbetsformer som sedan länge är självklara inslag i den kvalitetskultur som präglar verksamheten. Denna kvalitetskultur karaktäriseras av ständig omprövning och förnyelse driven av lärare, studenter och annan personal.

Till de akademiska arbetsformerna för att skapa kvalitet i forskningen hör regelbundna seminarier eller andra former för ventilerings och kritisk granskning av utkast till avhandlingar, forskningsrapporter och andra publikationer inför publicering, liksom kollegiala bedömningar av ansökningar samt krav på prövbarhet inom forskningen.

Inom *utbildningen*, som grundas på ett nära samband mellan forskning och utbildning, rör det sig om systematiskt utformade procedurer för opposition på examensarbeten och uppsatser. Dessa procedurer ska kännetecknas av öppen och kritisk granskning vid bedömning av innehåll och form. Vidare rör det sig om processer för att fastställa innehåll och progression i utbildnings- och kursplaner utifrån aktuell forskning, kursvärderingar och andra utvärderingar. Kvalitetssäkring av examina sker genom utsedda examinatorer och inom utbildning på forskarnivå genom betygsnämnder. Kvalitetssäkringen inom utbildning på forskarnivå omfattar därtill systematiska processer för antagning av doktorander och uppföljning av den individuella progressionen i utbildningen.

Till de akademiska arbetsformerna hör också att med nationella såväl som internationella experter genomföra kvalitetsbedömningar. En särskild form av kollegial granskning är det omfattande system för tjänstetillsättningar och befordran som finns genom sakkunnig-granskning.

Universitetet har ett aktivt kunskaps- och erfarenhetsutbyte med det *omgivande samhället*, präglad av en balans mellan öppenhet och integritet. Genom en öppen dialog bidrar universitetet till analys, ifrågasättande och förståelse av olika samhällsfenomen, samtidigt som samhällsperspektivet kan bidra till reflekterande diskussioner kring forskning och utbildning.

Även om det i verksamheten finns en väl förankrad kvalitetskultur, måste det kvalitetsarbete som sker dokumenteras och synliggöras inom organisationen för att bli åtkomligt för analys och vidareutveckling. Samtidigt betonas härigenom vikten av att en kvalitetskultur enligt beskrivningen ovan upprätthålls i verksamheten. Strävan är att dokumentation och synliggörande av kvalitetsarbetet ska ske på ett sätt som inte belastar kärnverksamheterna mer än vad som är till gagn för desamma. Dokumentationen av kvalitetsarbetet ska så långt som möjligt integreras i de rutiner som redan finns för verksamhetsplanering och verksamhetsuppföljning och underlättas genom användning av valida kvalitetsindikatorer. Systematiska former för dokumentation av kvalitetsarbete minskar behovet av riktade insamlingar i samband med t ex interna och externa granskningar. Det förenklar dessutom det kollegiala erfarenhetsutbytet inom universitetet.

Utöver dessa inre akademiska värden och kvalitetskrav ska kvalitetsarbetet tillgodose de yttre redovisningskrav som anges av statsmakterna och andra intressenter. Till de externa kraven hör reglerna i högskolelagen och högskoleförordningen och riktlinjerna i ”Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education” som publicerades 2005 av European Network for Quality Assurance (ENQA), samt Högskoleverkets system för nationell kvalitetssäkring.

Mål för kvalitetsarbetet

Kvalitetsarbetet ska tillgodose inre och yttre kvalitetskrav och bidra till att de mål som formulerats i universitets mål och strategidokument uppfylls. För att uppnå detta finns tre inriktningsmål.

- Ansvariga på olika nivåer ska vidareutveckla och främja strukturer och processer för att kontrollera, säkra och utveckla en hög kvalitet i verksamheten.
- Personalens delaktighet och professionella förhållningssätt, som bland annat inbegriper en kontinuerlig självkritisk granskning av det egna arbetet, ska vara en central del av kvalitetskulturen.
- Studenternas och doktorandernas inflytande och ansvar ska stärkas genom effektiva rutiner och former för medverkan i arbetet med att vidareutveckla utbildningen på alla nivåer.

Strategier för att uppnå målen för kvalitetsarbetet

I enlighet med Mål och strategier ska kvalitetsarbetet vara systematiskt och utgöra en integrerad del av universitetets verksamhet. Det ska kännetecknas av delaktighet och

öppenhet samt baseras på en aktiv omvärldsbevakning. Följande strategier ska bidra till att målen för kvalitetsarbetet uppfylls:

- *Systematiska uppföljningar* på olika nivåer i verksamheten ska ge sakligt underlag till förbättringar inom utbildning, forskning och samverkan. Angelägna områden för kvalitetsarbetet ska lyftas fram av ansvariga chefer genom att integreras i den årliga verksamhetsplaneringen och verksamhetsuppföljningen.
- *Ett tydligt ledarskap* på alla nivåer ska främja en god kvalitetskultur och gynnsamma förutsättningar för ett systematiskt kvalitetsarbete. Till detta hör att stimulera till analys, kritisk reflektion och samtal om kvaliteten i verksamheten. Till ledarskapet hör även att sörja för pedagogisk, vetenskaplig och övrig kompetensutveckling för lärare, doktorander och annan personal.
- *Personalens och studenternas delaktighet* är en nödvändig förutsättning för ett väl fungerande kvalitetsarbete, dvs. det ska vara självklart att lärare, doktorander, övriga anställda och studenter är aktiva i granskning och utveckling av kvaliteten i den verksamhet som de är involverade i.
- *Ledningssystem, administration, bibliotek, extern och intern kommunikation, lokaler och annan infrastruktur* finns som stöd för universitetets kärnverksamheter och för det därtill hörande kvalitetsarbetet. I detta ingår drift och utveckling av systemstöd liksom annat stöd som bidrar till systematiskt informationsunderlag för planering, utveckling och uppföljning av verksamheten. Stödfunktionerna ska vara kostnadseffektiva, av hög kvalitet och utvecklas i takt med kärnverksamheternas behov och externa krav.

Ansvar för det systematiska kvalitetsarbetet

I högskolelagen (1 kap. 4 §) framhålls att kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolans personal och studenter. Det övergripande ansvaret för kvalitetsutveckling och kvalitetssäkring av utbildning, forskning och samverkan ligger på universitetsledningen, d.v.s. rektor, prorektor, vicerektorer, universitetsdirektören och dekanen för utbildningsvetenskapliga fakulteten. Ansvaret innebär att övergripande, strategiskt viktiga initiativ till kvalitetsutveckling tas. Det betyder vidare att universitetsledningen tillförsäkrar sig om en återkoppling av kvaliteten i utbildning, forskning och samverkan så att det stimulerar till ett kontinuerligt utvecklingsarbete och att åtgärder vidtas i de fall brister förekommer som inte kan lösas på den nivå där de finns.

Fakultetsnämnden har enligt högskolelagen (2 kap. 5a §) ansvaret för att säkra och utveckla kvaliteten i utbildning och forskning inom sitt område. Ansvaret innebär att fakultetsnämnden måste ha systematiska rutiner för att säkra och utveckla kvaliteten inom fakultetens verksamhetsområde. I fakultetsnämndens verksamhetsplanering ska därför mål och strategier för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling anges. Fakultetsnämnden ska årligen följa upp kvalitetsarbetet och i verksamhetsberättelsen redovisa genomfört kvalitetsarbete så att starka och svaga sidor i verksamheten synliggörs. För att möjliggöra en sådan redovisning krävs att även institutioner och andra enheter årligen planerar och redovisar sitt kvalitetsarbete till fakultetsnämnden.

Enligt universitetets delegationsordning finns en delegationskedja som går från rektor via vicerektorer och/eller dekaner till prefekter. Institutionerna är universitetets enheter för utbildning och forskning. Där bedrivs lärosätets kärnverksamhet. Varje institution leds av en prefekt med ett stort ansvar för verksamheten och med betydande befogenheter att fatta

beslut. Vicerektor och i förekommande fall dekanus har ledningsansvar gentemot prefekt, vilket medför ansvar för tillsyn och uppföljning av delegerade uppgifter. Prefekt ansvarar inför vicerektor eller i förekommande fall dekanus för prefektuppdragets genomförande.

Universitetsgemensamma funktioner för kvalitetsarbetet

Särskilda universitetsgemensamma funktioner ska stödja det systematiska kvalitetsarbete som bedrivs inom fakulteter och vid institutioner och andra enheter.

En central kvalitetskommitté är rådgivande till rektor i frågor rörande det långsiktiga arbetet med kvalitetssäkring, kvalitetsutveckling och utvärderingar inom forskning, utbildning och samverkan (se bilaga 3). Kommittén ska bidra till att det övergripande kvalitetsarbetet utgår från verksamhetens behov och resurser. Dess ledamöter är aktiva forskare och lärare inom vetenskapsområdena teknik-naturvetenskap, medicin-farmaci och humaniora-samhällsvetenskap samt utbildningsvetenskapliga fakulteten. Därutöver ingår studentrepresentanter från utbildning på grundnivå och avancerad nivå och från utbildning på forskarnivå.

Inom universitetsförvaltningen finns en central enhet för universitetets kvalitetsarbete, enheten för kvalitet och utvärdering. Denna enhet ska bidra till att skapa förutsättningar för, samordna, synliggöra och komplettera det arbete som sker vid institutioner och fakulteter. Det kan ske genom att stödja institutioner och fakultetsnämnder i deras egeninitierade kvalitetsarbete och i samband med externa och interna kvalitetsbedömningar. I uppgiften ingår även att främja arbetet med policyfrågor rörande kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling samt att bevaka och delta i nationell och internationell utveckling inom området.

Uppföljning av program för kvalitetsarbetet

Föreliggande program ska följas upp successivt genom återkommande åtgärdsprogram för kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet där olika åtgärder prioriteras. Inför en kommande revidering av programmet ska en övergripande uppföljning ske med avseende på hur det används i verksamheten.

Bilaga 1. Ett urval av program och regler vid Uppsala universitet

Programmet för kvalitetsarbetet ska bidra till att universitetets mål för verksamheten uppfylls. Nedan listas ett urval av lokala program och regler som redovisar övergripande mål och delmål för verksamheten vid Uppsala universitet:

- Mål och strategier
(Konsistoriebeslut 2008-04-22, ansvarig enhet: Planeringsavdelningen, UFV 2007/1478)
- Pedagogiskt program
(Rektorsbeslut 2008-05-06, ansvarig enhet: Pedagogisk utveckling, UFV 2007/670)
- Riktlinjer för utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet. (Rektorsbeslut 2007-06-26, UFV 2007/919, ansvarig enhet: Universitetsledningens kansli)
- Riktlinjer avseende studenters arbetsvillkor vid Uppsala universitet
(Konsistoriebeslut 2004-11-10, UFV 2004/1620, ansvarig enhet: Studerandebyrån)
- Handlingsprogram för internationalisering
(Konsistoriebeslut 2001-06-20, UFV 2000/1907, ansvarig enhet: Internationella kansliet)
- Jämställdhetsplan 2007-2009 med åtgärdsprogram för 2008
(Konsistoriebeslut 2006-12-14, UFV 2005/1718, ansvarig enhet: Universitetsledningens kansli)
- Uppsala universitets handlingsplan för samverkan med det omgivande samhället
(Konsistoriebeslut 1999-05-10, UFV 1999/562, ansvarig enhet: Informationsavdelningen)
- Instruktion för Uppsala universitetsbibliotek
(Rektorsbeslut 1999-09-14, UFV 1999/180, ansvarig enhet: Universitetsledningens kansli)
- Anställningsordning – Föreskrifter för anställning av lärare.
(Konsistoriebeslut 2002-12-04, UFV 2002/1963, ansvarig enhet: Personalavdelningen)
- Anställning av lärare – riktlinjer till anställningsordningen (Rektorsbeslut 2003-06-24, UFV 2003/1356, ansvarig enhet: Personalavdelningen)
- Regler för kursvärderingar inom grundutbildningen
(Rektorsbeslut 2006-05-23, UFV 2005/1813, ansvarig enhet: Enheten för kvalitet och utvärdering)

Bilaga 2. Begrepp inom området kvalitetsbedömningar

Kvalitet är ett relativt och dynamiskt begrepp. Uppfattningar om kvalitet beror på vem som uttalar sig om den. Vad som avses med kvalitet kan dessutom förändras över tid. Inom högskolesektorn bedöms kvaliteten i utbildning och forskning ofta genom kollegiala bedömningar, i många fall med studentmedverkan. Kvalitetsbedömningarna kan ha olika syften. De kan ha fokus på kvaliteten i sig, som till exempel djup och bredd i utbildning och/eller forskning, eller på lärosätets kvalitetsarbete. Bedömningar av kvalitetsarbete kan fokusera på förutsättningar, processer och utfall (resultat) av verksamheten. Bedömningar av kvalitetsarbetet kan grundas på graden av måluppfyllelse (fitness for purpose), eller ekonomiska bedömningar (value for money). Bedömningarna kan göras för hela eller delar av organisationen liksom på individnivå. Huvudfrågan vid bedömningar av kvalitetsarbete är *hur* ledningen på olika nivåer i organisationen försäkras om att kvaliteten i utbildning, forskning och samverkan är hög, liksom hur lärare, forskare och studenter bidrar till detta arbete.

Språkbruket inom utvärdering av högre utbildning är ofta mångtydigt. Ett sätt att underlätta kvalitetsarbetet inom Uppsala universitet är att använda en enhetlig terminologi. Det svenska språkbruket på området är ofta bristfälligt. Däremot har det i den internationella diskussionen om kvalitet utvecklats några begrepp med en mer bestämd innebörd.

Quality assurance används som ett övergripande begrepp för kvalitetssäkring.

Quality enhancement betecknar arbetet med kvalitetsutveckling. I strikt mening omfattar kvalitetsarbetet både kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling.

Quality audit är en bedömning av kvalitetsarbetet där man analyserar de processer som finns för att garantera en god kvalitet i verksamheten. I detta sammanhang talar man om "quality" som det som bedöms.

Quality assessment är bedömning av kvaliteten, vanligen med tonvikt på resultaten av utbildningsverksamheten. En sådan analys kan omfatta kvalitativa och kvantitativa prestationer i verksamheten, t ex antal föreläsningstimmar per student, antal examinationstillfällen, examinationsformer, kunskapsinnehållet i examinationerna, studentgenomströmning. Ett vanligt sätt att mäta dessa resultat är att skapa s.k. nyckeltal, t.ex. kvoten studenter/lärare, lokalyta per student, antal lektioner per student, ekonomiska resurser per student etc. I detta sammanhang talar man om "standards" som det som bedöms.

En tillämpning av dessa begrepp vid Uppsala universitet innebär att

Quality assurance och *enhancement* representeras av föreliggande *program för kvalitetsarbetet* som uttryck för det övergripande arbetet för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling.

Quality audit är en *bedömning av kvalitetsarbetet* vilket innebär att processerna i verksamheten granskas. Ett exempel är Högskoleverkets lärosätetsutvärderingar, däribland bedömningarna av Uppsala universitet 1996 och 2000.

Quality assessment är *bedömning av kvaliteten*. Ett exempel är Högskoleverkets bedömningar av ämnen och program. Dessa bedömningar omfattar förutsättningar för utbildningen, utbildningsprocessen och resultaten av utbildningen. I den senare ingår analyser av utbildningens resultat i form av genomströmningstal och kvalitet på examensarbeten. Bedömningar av forskning genom peer review hör också till kategorin *quality assessment*.

Bilaga 3. Kvalitetsgrupper/kommittéer från 1993 och framåt

Kvalitetsgruppen 1993-1998

Under 1993 inledde Uppsala universitet, på eget initiativ, ett samarbete med universitetskanslern i syfte att bidra till utformningen av principer och metoder för kvalitetssäkring och kvalitetsbedömning.

En ledningsgrupp tillsattes inom Uppsala universitet, bestående av representanter från de olika fakultetsområdena. Gruppen, som kom att fungera som en tankesmedja, arbetade med sju prioriterade områden: ledningsfrågor, självvärdering, studenternas situation, jämställdhet, forskarutbildning, informationsteknik, internationalisering och universitetets kontakter med omvärlden. Gruppen tog fram ett Kvalitetsutvecklingsprogram för Uppsala universitet (Dnr 5036/93), vilket motiverades utifrån det nya prestationsbaserade anslagssystemet till grundutbildningen som statsmakterna infört. Gruppen publicerade tolv rapporter med olika teman. Den sista rapporten "Kvalitetsgruppen 1993-1998" kan ses som gruppens testamente.

Under 1995 gjordes en självvärdering av kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet som sammanfattades i en rapport från kvalitetsgruppen. En bedömargrupp från Höskoleverkets besökte universitetet 1996. Av bedömarrapporten framgick att kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet präglades av höga ambitioner och utvecklades i önskvärd riktning.

Kvalitetsgruppen 1999-2000

Under 1999 tillsattes en ny grupp med uppdrag att driva arbetet med universitetets självvärdering inför Höskoleverkets kvalitetsarbetsbedömning år 2000. Ett omfattande arbete med självvärderingar på både institutions- och fakultetsnivå genomfördes. Dessa låg till grund för universitetets självvärderingsrapport. Höskoleverkets bedömargrupp besökte universitetet i slutet av 2000 och bedömarrapporten från verket blev klar i början av 2001. Bedömargruppen gav Uppsala universitet många positiva omdömen.

Kvalitetskommittén 2001- 2007

Rektor inrättade en kvalitetskommitté 2001 med uppdrag att föreslå lämpliga former för kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet samt initiera andra frågor av principiell betydelse för kvalitetsarbetet. Kvalitetskommitténs ledamöter utsågs av rektor på förslag från vicerektorerna. Dess representanter var aktiva forskare och lärare. Från vetenskapsområdena teknik-naturvetenskap respektive medicin-farmaci finns två ledamöter vardera. Från vetenskapsområdet humaniora-samhällsvetenskap finns tre ledamöter. Dessutom ingick fyra studenter, två från grundutbildningen och två från forskarutbildningen. Rektor var kommitténs ordförande. Vice ordförande är ansvarig chef vid Sekretariatet för kvalitet och utvärdering.

Kvalitetskommittén initierade en utvärdering av forskarutbildningen vid Uppsala universitet. Kommittén följde även de ämnes- och programutvärderingar som Höskoleverket genomförde under perioden

Kvalitetskommittén 2008 –

Efter viss revidering av kvalitetskommitténs uppdrag framgår att kommittén är rådgivande till rektor i frågor rörande kvalitetsutveckling, kvalitetsarbete och utvärderingar inom utbildning, forskning och samverkan. Kommitténs huvuduppgift är att medverka i utformning och uppföljning av Uppsala universitets kvalitetsprogram, medverka i utarbetande av underlag i samband med externa bedömningar och ta initiativ till utvärderingar och aktualisera andra frågor av principiell betydelse för kvalitetsarbetet. Rektor, eller den rektor utser, är ordförande för kvalitetskommittén. Övriga ledamöter utses av rektor på förslag från områdesnämnderna och den utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden. Dessutom ingår fyra studenter, två från utbildning på grundnivå och avancerad nivå och två från utbildning på forskarnivå.